

тивну функцію, сам денотат належить до певної науково-практичної сфери людської діяльності.

Серед шляхів утворення термінів найбільшу роль відіграють зміна та переосмислення значення, запозичення та калькування іношомовних термінів, морфологічний та синтаксичний способи.

Л. АЗАРОВА, Т. ПОЛІЩУК
(Вінниця)

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Науково-технічна термінологія становить такий шар лексики, який на сучасному етапі збагачується найінтенсивніше, що є яскравим відображенням розвитку мови і суспільства. Відбувається проникнення термінологічної лексики у стильові різновиди української літературної мови. Термінологія кожної окремої галузі засвідчує її досягнення на певному етапі історії народу - носія мови - і відображає перспективи подальшого прогресу. Однією із суттєвих особливостей є те, що вона найбільше піддається свідомому творенню, будучи найкерованим шаром лексики. У процесі подальшого формування термінологічного фонду літературних мов справа його вдосконалення набуває дедалі більшого значення.

Розв'язання актуальних завдань щодо формування, впорядкування, удосконалення, впровадження і подальшого поповнення термінології відповідно до рівня науково-технічного прогресу вимагає глибокого вивчення джерел, шляхів і способів термінотворення, притаманних національним літературним мовам.

Серед багатьох проблем сучасної української лінгвістики дуже гостро стоїть проблема науково-технічної термінології. Незважаючи на те, що в теоретичному аспекті термін досліджено порівняно повно як у вітчизняному, так і в зарубіжному мовознавстві, ряд принципових питань ще не отримали свого остаточного і погодженого рішення. Досліджуючи технічну термінологію, неможливо обійти й такі проблеми, як поняття терміна, термін як одиниця мови, термін як член лексичної системи. Досі, наприклад, не існує навіть єдиної загальноновизнаної дефініції терміна. Все залежить від того, які ознаки бере дослідник до уваги під час вивчення цього розряду лексики. У зв'язку з питанням про відповідність і його номінації постає друга проблема - мотивованість терміна. Не знайшло остаточного вирішення в науці і таке питання, як синонімія в термінології. Завдання та матеріали дослідження конкретної термінології вимагають розмежування поняття "термін" і "професіоналізм". Тому вважаємо, що у складі сучасної технічної термі-

полексики варто розрізняти власне термінологію - добірну, літературно-нормативну частину цієї лексики та професіоналізми.

Адам ГОЖИЙ
(Полтава)

ПРО ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УКРАЇНОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ

1. Впродовж десятиліть комуно-радянського імперського панування українська мова планомірно витіснялась зі всіх сфер суспільного життя. Особливих утисків зазнала вона в сфері науки, техніки та науково-технічної освіти. Завдяки тотальній росієнізації цих сфер не розвивалась україномовна науково-технічна (НТ) термінологія, не формувався науковий стиль (НС), не збагачувався її словниковий запас. Зараз ситуація почала змінюватись на краще, однак виправлення ситуації не відбувається так, як це необхідно.

2. Розробка україномовної НТ термінології в різних галузях науки і техніки здійснюється, головним чином, шляхом спрощеного перекладу відповідних російськомовних НТ термінів без належного граматичного аналізу перекладу і без урахування можливої зміни граматичних особливостей НТ термінів при перенесенні їх із російської мови в українську. Формування україномовної НТ термінології лише на основі російськомовної спричиняє не тільки широку інтervenцію російськомовних НТ термінів в українську мову, але й нічим не виправдане використання російськомовних правил словотворення замість україномовних. Це знецінює і збіднює НС української мови і надає йому ролі діалектного придатку НС російської мови.

3. Не зовсім коректні, а іноді й помилкові україномовні НТ терміни і вислови, що є простими аналогами відповідних російськомовних НТ термінів і висловів, можна зустріти в усіх галузях науки і техніки.

Так, у галузі техніки україномовні терміни *відбивач*, *освітлювач*, *вимикач* не є граматично обґрунтованими аналогами російськомовних *отражатель*, *осветитель*, *выключатель*.

У НС російської мови дуже широко використовуються дієприкметники і дієприкметникові звороти активного стану, тоді як в українській мові вони мають обмежене використання.

В українській мові зберігається російськомовна традиція подання чужомовних імен та прізвищ, яка дозволяє частково змінювати їх звучання. Українські прізвища *Підпригора*, *Миколаєнко* російською мовою звучать як *Подопригора*, *Николаенко*, а російські *Николаев*, *Климов* українською мовою передають як *Миколаїв*, *Климів*. За російськомовною традицією ми пишемо також *Нікольсон*, *Клінтон*, тоді як їх англомове звучання ближче до *Николсон*, *Клинтон*.